

HØJESTERETS DOM

afsagt tirsdag den 3. oktober 2023

Sagen er behandlet for lukkede døre. Det er forbudt offentligt at gengive, hvad der er foregået i retsmødet, og at offentliggøre navn, stilling eller bopæl eller på anden måde identiteten på nogen af de personer, der er nævnt i sagen.

Sag BS-25774/2023-HJR
(1. afdeling)

A
(advokat Preben Kønig, beskikket)

mod

B
(advokat Martin Falk Rømer, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt dom af Familieretten på Frederiksberg den 7. december 2022 (BS-25386/2022-FRB) og af Østre Landsrets 18. afdeling den 16. februar 2023 (BS-50809/2022-OLR).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Jens Peter Christensen, Hanne Schmidt, Jan Schans Christensen, Rikke Foersom og Peter Mørk Thomsen.

Påstande

Appellanten, A, har nedlagt påstand om, at familierettens og landsrettens domme ophæves, og sagen hjemvises til ny behandling i familieretten, subsidiært at der fastsættes samvær eller anden form for kontakt mellem ham og C.

Indstævnte, B, har påstået stadfæstelse, herunder frifindelse for hjemvisningspåstanden.

Supplerende sagsfremstilling

Af udtalelse af 10. marts 2022 fra X Lille Skole vedrørende C fremgår bl.a.:

"C har gennem dette år åbnet sig noget. Hun smiler og fjoller mere. Hun har generelt været en tænksom og lidt bekymret pige alle år. Hendes høje refleksionsniveau kan her være en medvirkende faktor. Hun vil gerne gøre det rigtige og have at alle har det godt. Vi tror, hun har det godt i sit daglige liv, men at det også piner hende, at der er komplicerede relationer i familien.

...

Selvom C er følsom og kæmper med bekymringer er det grundlæggende vores opfattelse, at hun hviler i sig selv. Hun skal dog rumme komplicerede følelser, som kan gøre ondt og udfordre sjælefreden.

...

Tilknytning til forældre sammen og hver især.

Vi kender i sagens natur overvejende Cs mor B, der har været den faste kontaktperson og er kommet til møder og arrangementer på skolen. Far er tidligere også kommet jævnligt for at hente en gang om ugen. Ligeledes kommer papmor E også til arrangementer og har også hentet og afleveret C.

C virker glad for alle.

...

Herunder et referat af en samtale mellem klasselærer og C fredag d. 4. marts 2022.

Samtalen er kommet i stand på foranledning af C.

Referatet er skrevet i jeg-form af klasselærer D.

"Jeg har nu talt med C.

Hun begyndte at græde, før hun sagde noget. Så hun er klart påvirket af situationen.

...

Hun udtrykker, at det er rart, at der er en klar aftale angående far. De har slet ikke været i kontakt.

Hun ønsker kun at genoptage kontakten, når hun ved, at der er kommet hjælp.

Hun savner dog sin farmor og farfar meget.

De bor på "Ø", og siden kontakten med far blev afbrudt, har hun ikke set dem.

C spekulerer en del over, om hun mon kommer til at se dem til sommer. Det vil hun gerne. Hun vil gerne have mor med også, når det nu er et stykke tid siden, hun har set dem.

Hun ønsker ikke, at far skal være en del af det, da hun frygter, at det vil blive et dårligt/akavet gensyn.

C vil gerne have, at jeg skriver til mor B, at hun savner farmor og farfar. Det har hun ikke selv kunnet sige. Hvorfor ved hun ikke. Hun tror bestemt, at mor gerne vil arrangere, at de ser hinanden, hvis det kan lade sig gøre.

...

Gennem hele samtalen er C berørt. Tårerne triller, når hun begynder at fortælle. Især da hun fortæller om oplevelsen med far, der talte grimt om mor, savnet til farmor og farfar og hvordan hun får alle tankerne ned i sin dagbog.

Hun er dog hele tiden rolig og dygtig til at sætte ord på sine tanker.“

Af notat af 17. maj 2022 fra børnesamtale i Familieretshuset med C fremgår bl.a.:

”Holdning til samværet:

Vi taler om, hvilket samvær C ønsker med A. C fortæller, at hun ikke ønsker at se A helt ligeså meget som før, men måske kan det godt være det alligevel. C tilføjer, at i starten skal det ikke være ligeså lang tid og det skal være med en anden voksen. C fortæller, at hun kun har lyst til at se A, hvis han stopper med at sige ting om hendes mødre.

Vi taler om, at det måske kunne være en dag om ugen, som tidligere, hvis det går godt. C tilføjer, at i stedet for en fast dag kunne de aftale, at de kunne ses. C forklarer, at hun går til mange ting, så hun vil også gerne have tid til legeaftaler. C fortæller, at hun godt kan have legeaftaler hos A, det har hun prøvet og det tror hun, at han synes er OK. C fortæller, at hun ikke helt ved det med en fast dag.

Vi taler om, at C faktisk godt kunne tænke sig at de voksne fandt ud af det og at det vigtige for C er, at det går godt, at A ikke siger grumme ting og at de voksne kan finde ud af det sammen, fordi så vil hun gerne se A.

Adspurgt hvornår det kunne være, fortæller C, at hun føler sig klar, men hun vil gerne lige vide det, så hun kan forberede sig på det.

Vi taler om, hvad C kunne tænke sig, at de voksne gjorde, så det blev nemmere at være hende. C fortæller, at A skal lade være med at blande hende ind i det, når han bliver sur på hendes mødre. C fortæller, at hun

gerne vil have at A og hendes mødre ikke snakker med hende om, hvad der står i notatet.

...

Helhedsindtryk af samtalen med C:

...

C giver udtryk for, at hun gerne vil se A igen, såfremt A kan stoppe med at sige grimme ting om hendes mødre. C ønsker først, at det ikke skal være ligeså meget som tidligere, hvorefter hun ændrer lidt mening, ligesom hun ikke ønsker en fast dag, hvorefter hun bliver lidt i tvivl. C giver tydeligt udtryk for, at hun ønsker at en anden voksen skal være med i starten. Det er indtrykket, at det er helt afgørende for C, at hun oplever at A stopper med at sige ting om hendes mødre.

Det er gennemgående indtrykket, at C fortæller nuanceret om sine relationer og med udgangspunkt i egne oplevelser. Det er således indtrykket, at C giver udtryk for egne meninger. Det er samtidig indtrykket, at C igennem samtalen fremstår i klemme og bevidst om de voksnes holdninger, ligesom at hendes egne holdninger kan få betydning. C fortæller eksempelvis, at der er ting, som er svære at tale om, ligesom hun fortæller at hun tænker over, hvad A og hendes mødre tænker om hendes udtalelser.

Det er indtrykket, at C ønsker de voksne omkring hende finder en løsning, hvilket hun også selv sætter ord på. Det er indtrykket, at C har gode voksne relationer i sit liv, som hun ønsker at være sammen med, men at det skal være på Cs præmisser, således at hun ikke indblandes i voksenanliggender, samt at hun har plads og tid til hendes eget tiltagende vigtige hverdagsliv med venskabelige relationer.

Det er indtrykket, at C kan være bekymret for om A kan være sur på hende, ligesom det er indtrykket, at C kan have behov for en rolig og gradvis opstart af det samvær, som hun ønsker. ..."

Som opfølgning på børnesamtalen blev B og A indkaldt til separate møder i Familieretshuset. Af notat af 7. juni 2022 vedrørende mødet med B fremgår bl.a.:

"Vi oplyser, at vi har tænkt på nogle andre muligheder på baggrund af dét B i dag har oplyst. Vi understreger, at der alene er tale om muligheder og ikke noget, som forældrene kan tvinges til, eller som vi anbefaler som den bedste løsning for C. Det er forslag, som vil indebærer, at vi måske kan komme nærmere, hvad der er bedst for C.

...

Vi oplyser, at vi har overvejet muligheden for et fastsat samvær i en periode på f.eks. 3-4 mdr., hvorefter der holdes en børnesamtale med C. Det vil måske give et mere reelt billede af Cs ønsker og perspektiver på samvær, når hun reelt har haft samvær.

Vi oplyser, at vi også har overvejet muligheden for et overvåget samvær, da det vil kunne være med til at belyse relationen mellem A og C nærmere."

Af udtalelse af 7. november 2022 fra X Lille Skole vedrørende C fremgår bl.a.:

"Barnets aktuelle udvikling og trivsel

C er en dejlig pige.

Hun er seriøs pige og fattet med en tilsyneladende reserveret udstråling, der er dog også masser af gode grin i hende. Hun er en velbegavet og meget velovervejet pige.

Hun forstår spillereglerne mellem mennesker og gør alt hvad hun kan for at gøre det godt. C har gennem dette år åbnet sig noget og er tydeligt vokset og haft et større overskud til at klare verden.. Hun har smilet og fjollet mere.

Hun har generelt været en tænksom og lidt bekymret pige alle år. Hendes høje refleksionsniveau kan her være en medvirkende faktor. Hun vil gerne gøre det rigtige og have at alle har det godt, og er meget bevidst om hvilken rolle, hun selv kan spille i at andre har det godt. Eksempelvis tackler hun relationerne i pigegruppen med stor følsomhed. Men det er et ansvar, der tynger hende.

Ligeledes føler hun ansvar for sin familie. Aktuelt går det hende meget på, at der er uro om familiesituationen. hun ser trist ud, er ofte tæt på tårer og skal betrygges af lærerne gennem øjenkontakt.

C har talt en del med klasselærer D og fortalt, at hun ikke vil se far før end hun kan stole på at han har fået hjælp til ikke at tale ondt om mor.

Hun giver udtryk for ikke at magte at far nedgør mor.

Hun siger også at hun savner farmor og farfar.

...

Den aktuelle situation med sagen om samvær påvirker klart Cs energiniveau i undervisningen negativt. Hun er mindre nærværende og mere stille.

Inden den konkrete dato for afgørelse i sagen, gik det bedre og C delte sine tanker om sin situation med klasselærer D ved flere lejligheder."

Anbringender

A har anført navnlig, at der ikke i sagen foreligger et oplysningsgrundlag, der kan begrunde familierettens og landsrettens afgørelser. De notater og den mere end et år gamle børnesamtale, der foreligger i sagen, opfylder ikke kravene til et tilstrækkeligt oplysningsgrundlag, som gør det muligt at træffe en afgørelse i overensstemmelse med såvel forældreansvarslovens § 20 a som Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8, jf. Højesterets dom af 21. februar 2023 (UfR 2023.2114). Familierettens og landsrettens domme bør derfor ophæves, og sagen hjemvises til ny behandling i familieretten.

Hvis sagen ikke hjemvises, bør Højesteret fastsætte samvær eller anden form for kontakt mellem ham og C. Samværet bør fastsættes til et antal gange årligt. Familieretten og landsretten har ikke foretaget en fyldestgørende proportionalitetsafvejning af hensynene bag de relevante bestemmelser i forældreansvarsloven sammenholdt med Menneskerettighedskonventionens artikel 8. Der er herunder ikke foretaget en fyldestgørende vurdering af Cs ønske om og ret til samvær med ham samt respekten for familielivet i konventionens forstand. Der skal foreligge tungtvejende årsager til at afskære et barn fra samvær eller anden form for kontakt med sin biologiske far, når der som her over en lang periode har været samvær.

Artikel 8 beskytter retten til respekt for privatliv og familieliv, og det følger af bestemmelsen, at ethvert indgreb skal være begrundet i tungtvejende forhold med afgørende vægt på, hvad der tjener barnets tarv. Landsretten har ikke taget behørigt hensyn til Cs udtrykte ønske om samvær med ham.

Der har ikke været problemer med samværet mellem ham og C, der kan begrunde, at C ikke længere – efter 10 år – skal have samvær med ham. Den formaning, han har modtaget fra politiet, er endvidere uden relevans for vurderingen af samvær.

B har anført navnlig, at sagen er tilstrækkeligt belyst, og at der ikke er grundlag for at indhente yderligere oplysninger. Der er ikke grundlag for en børnesagkyndig undersøgelse eller en observationsrapport, som det anvendes i almindelige forældreansvarssager. Cs perspektiv er belyst ved børnesagkyndig medvirken i Familieretshuset, hvor der har været gennemført en børnesamtale. Det er unødvendigt med en ny børnesamtale, som alene vil indebære stor risiko for, at C vil blive yderligere belastet. Der er derfor ikke grundlag for at hjemvise sagen til ny behandling i familieretten.

En afgørelse om samvær eller anden kontakt skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet, jf. forældreansvarslovens § 1 og § 4 og FN's Børnekonventions artikel 3. Det er på nuværende tidspunkt bedst for C, at der ikke fastsættes

samvær. Relationen mellem C og A, der er hendes biologiske far, er på nuværende tidspunkt ikke positiv, idet han ikke ses at have øje for andre behov end sine egne. Han har desuden inddraget C i konflikten mellem de voksne. Hertil kommer, at han har haft en adfærd over for både hende og C, som er bekymrende, og som har givet politiet anledning til at give ham en formaning.

A har bortadopteret C og har således ikke nogen juridiske forældrerettigheder over hende. Samvær skal derfor vurderes efter forældreansvarsloven § 20 a. Efter den bestemmelse fastsættes samvær ofte af mere begrænset hyppighed og omfang end det samvær, der praktiseres og fastsættes i "almindelige" delte familier.

Der skal ved vurderingen af samvær tages hensyn til Cs egne synspunkter vedrørende samværet, jf. forældreansvarslovens § 5. C har flere gange, siden samværet ophørte, givet udtryk for, at hun ikke ønskede at have samvær, medmindre han ændrede adfærd. Det ses også i den første skoleudtalelse af 10. marts 2022 og i den anden skoleudtalelse af 7. november 2022.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagens baggrund og problemstilling

Sagen angår, om der er grundlag for at fastsætte samvær mellem A og C, der er født den 12. juni 2011. Spørgsmålet er navnlig, om sagen skal hjemvises til ny behandling i familieretten.

A og B er biologiske forældre til C. Ved adoptionsbevilling af 18. oktober 2011 blev C med As samtykke stedbarnsadopteret af Bs daværende ægtefælle. Ægteskabet blev opløst i 2012, og B har siden den 29. oktober 2022 haft eneforældremyndigheden over C.

Forældreansvarsloven

Hvis et barn er adopteret, kan der ifølge forældreansvarslovens § 20 a, stk. 1, efter anmodning fra barnets oprindelige slægtninge fastsættes samvær eller anden form for kontakt med disse, navnlig hvis barnet forud for adoptionen havde samvær eller anden form for kontakt med den, som anmoder om fastsættelse af samvær mv.

Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at den også gælder ved frivillige bortadoptioner, herunder stedbarnsadoptioner (Folketingstidende 2008-09, tillæg A, lovforslag nr. L 105, s. 3214).

Som anført i Højesterets dom af 21. februar 2023 (UfR 2023.2114) skal forældreansvarslovens § 20 a fortolkes i overensstemmelse med praksis vedrørende Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8.

I den foreliggende sag skal det ved anvendelsen af § 20 a indgå, at der er tale om samvær i forbindelse med frivillig adoption og ikke, som i ovennævnte dom, samvær i forbindelse med bortadoption uden de biologiske forældres samtykke.

Afgørelsen om samvær skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet, jf. forældreansvarslovens § 1 og § 4. Der skal anlægges en helhedsvurdering af barnets samlede situation både på kort og lang sigt, og det centrale er, hvad der er bedst for barnet, ikke de oprindelige slægtninges ret. Det skal indgå i den samlede helhedsvurdering efter § 20 a, om det bl.a. i lyset af forløbet af allerede gennemført samvær kan antages, at den eller de biologiske forældre vil kunne spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær eller anden kontakt.

Efter forældreansvarslovens § 34 skal et barn inddrages i en sag om samvær, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, og der skal tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed, jf. § 5.

Den konkrete sag

A har haft aftalt samvær med C i en periode på ca. 10 år frem til august 2021, hvor B besluttede at afbryde samværet.

Det fremgår af Familieretshusets notat af 17. maj 2022 fra børnesamtalen bl.a., at C har givet udtryk for, at hun gerne vil se sin biologiske far igen, hvis han kan afholde sig fra at udtale sig negativt om hendes mødre. Den børnesagkyndige har i forlængelse af samtalen udtalt bl.a., at C kan have behov for en rolig og gradvis genoptagelse af det samvær, som hun ønsker.

Efter Højesterets opfattelse kan det ikke efter de foreliggende oplysninger afvises, at betingelserne for at fastsætte et begrænset samvær eller anden kontakt er opfyldt. Det må imidlertid være en afgørende forudsætning for samvær, at A er i stand til helt at afholde sig fra at inddrage C i en eventuel fortsat uoverensstemmelse mellem ham og Cs mødre, herunder ved bl.a. at omtale dem negativt og ved sin optræden i øvrigt.

På den anførte baggrund hjemviser Højesteret sagen til ny behandling i familieretten.

Konklusion

Højesteret ophæver familierettens og landsrettens domme og hjemviser sagen til ny behandling i familieretten.

THI KENDES FOR RET:

Familierettens og landsrettens domme ophæves, og sagen hjemvises til ny behandling i familieretten.

Ingen af parterne skal betale sagsomkostninger for familieretten, landsret og Højesteret til den anden part eller til statskassen.